Představení projektu

Proč vznikl projekt Pomáháme spolu mimo školu?

Zájem o stav životního prostředí v několika posledních letech roste napříč společností, a to především u mladých lidí. I realizátoři projektu tento zájem zaznamenali ve svých aktivitách – zvyšuje se zájem o dobrovolnictví, roste počet zájemců o granty a spolupráci, **učitelé se snaží zapojovat žáky do projektových aktivit** a chtěli by vědět, jak se **studenti učitelství zajímají o podporu podnikavosti na školách** aj.

Lidé nejsou se stavem životního prostředí spokojeni, často i ve svém nejbližším okolí, a proto **sílí potřeba najít řešení vlastními silami.** Z vlastní zkušenosti víme, že na cestě ke změně chybí lidem potřebné kompetence, znalosti a praktické dovednosti spojované s občanskou participací, tedy aktivním zapojením do občanské společnosti. Absence těchto kompetencí pak **často vede k rezignaci**, kdy i malé překážky odradí i aktivního člověka v tom, aby svoje plány uskutečnil.
V současné době ve školách na tyto kompetence není kladen důraz, učitelům chybí metodická podpora a zkušenosti, **zapojení do komunitních projektů je spíš nahodilé a jednorázové**.

My jsme chtěli najít způsob, jak aktivizovat a rozvíjet kompetence pro aktivní zapojení do občanské společnosti. Proto jsme přišli s projektem Pomáháme spolu mimo školu, který propojuje zájem žáků o jejich nejbližší okolí a možnost realizace konkrétních opatření ve veřejném prostoru. **Díky metodické podpoře od odborníků mohly školní týmy projít celým procesem tvorby miniprojektu** od odhalení problému přes realizaci až po udržitelnost, a to včetně zapojení veřejnosti. Méně obvyklým prvkem projektu bylo **zapojení studentů učitelství do školních týmů**, kteří tak projektovou výuku pocítili na vlastní kůži.

Pochopitelně by se tento projekt neobešel bez financí, takže jsme využili možnosti získat **finanční podporu z Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund.** V České republice jej spravuje konsorcium, které tvoří Nadace OSF, Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové a Skautský institut. Nebyl to zdroj jediný, svým dílem přispěl i **Jihomoravský kraj**, a v druhém roce projektu se přidaly **fundraisingové akce zapojených týmů**.

Cílová skupina:

Aktivity projektu směřují do **školy jako centra místní komunity**, jde o společnou iniciativu žáků, učitelů, vysokoškolských studentů a místních obyvatel.
Projekt jsme nabízeli **žákům 5.–9. tříd ZŠ a odpovídajícím ročníkům SŠ.** V průběhu se k nim aktivně přidali mladší i starší spolužáci. Zapojili jsme školy z města Brna a blízkého okolí.
Dalšími cílovými skupinami byli **učitelé těchto žáků a studenti učitelství** z Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a veřejnost, kterou žáci průběžně zapojovali po celou dobu řešení svých miniprojektů.

Cíle projektu:

Projektovými aktivitami chceme **podnítit žáky ZŠ a SŠ k aktivitám, které povedou k pozitivní změně veřejného prostoru.** Žáci za pomoci učitelů a vysokoškolských studentů učitelství **projdou celým procesem realizace žákovského miniprojektu –** od identifikace problému (co se mi v mém okolí nelíbí, co bych chtěl změnit k lepšímu) přes zajištění souhlasu a spolupráce majitelů/správců dané lokality, propagaci až po zajištění prostředků (fundraising) nejen na úvodní realizaci projektu, ale i na jeho pokračování (údržba, rozšíření).

Žáci získávají informace **a rozvíjí kompetence potřebné k realizaci komunitních projektů**, zpracovávají a **dokládají výsledky** své práce. Pomocí zpětné vazby mohou **sledovat vlastní posun** kompetencí.

Studenti učitelství a učitelé rozvinou své **profesní dovednosti** spjaté s kompetencí k podnikavosti, **rozšiřují svůj repertoár výukových metod,** zaměřují se na **vedení projektové výuky** a vytváření podmínek pro **aktivizaci žáků**. Umožní svým žákům participovat na smysluplných projektech, spolupracovat s odborniky a rozvíjet tak jejich občanskou angažovanost a podnikavost.

Veřejnost získá **informace o možnostech aktivního zapojení se** do veřejného dění (účast na diskuzích, společná analýza problematických míst, diskuze nad záměry a problémy, rozhodování, společná realizace) .
V neposlední řadě získá na kvalitě i **místo, kde žáci svůj miniprojekt zrealizují, kde vylepší okolí své školy**.

Realizátoři projektu

Rezekvítek, z. s. – byl hlavním realizátorem projektu. Jedná se o neziskovou organizaci zabývající se ekologickou výchovou a ochranou přírody. V Brně a okolí pečuje o chráněná a významná přírodní území. Do této činnosti jsou v rámci vzdělávání zapojovány děti (v rámci akce Děti pečují o přírodu), mládež i dospělí (dobrovolnické akce, firemní dobrovolnictví, komunitní výsadby). Vlastním prožitkem tak všichni poznávají, že je v jejich možnostech se účastnit tvorby a péče o veřejný prostor.
V projektu Pomáháme spolu mimo školu koordinoval Rezekvítek činnost všech ostatních a prezentoval projekt veřejnosti. Získával ke spolupráci školní týmy a učitele, poskytoval průběžně odborné poradenství, metodické vedení, inspiraci i zpětnou vazbu, zprostředkovával komunikaci, zajišťoval finanční podporu, organizoval setkávání studentů, učitelů i týmů.
Získané zkušenosti, které jsou sepsány v této příručce a na webu projektu, chce spolu s ostatními partnery projektu využívat pro inspiraci dalším školám a subjektům i mimo Brno.

Projekt byl realizován **za účasti tří důležitých partnerů.** Byli vybíráni s ohledem na rozmanitou činnost a současně na vhodně se doplňující zaměření, myšlenky na udržitelný život a především chuti aktivně se podílet na zapojování veřejnosti a posilování komunit. Všechny tyto organizace mají sídlo v Brně, spolupracují s místními iniciativami a samosprávami.
Každý z partnerů měl v projektu nenahraditelnou roli:

Nadace Veronica – organizace silně ukotvená v místní komunitě, spolupracuje s místními iniciativami a samosprávami (projekty výsadeb, vzdělávací akce a přednášky, benefiční akce, rozdělování grantů na místní projekty). V tomto projektu měla na starost přípravu a realizaci přednášek, konzultaci miniprojektů, přípravu a realizaci fundraisingových aktivit, tvorbu příručky dobré praxe.

Masarykova univerzita – studenti Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity realizovali své asistentské praxe ve školách v místě projektu. V průběhu projektu MU zajišťovala komunikaci se studenty VŠ v průběhu jejich zapojení do vedení žákovských miniprojektů. Dále se zaměřila na vedení evaluačních procesů s žáky, studenty i učiteli, zpracování výsledků evaluace a tvorbu příručky dobré praxe.

Veřejná zeleň města Brna – je největším správcem zeleně v místě realizace projektu a má praktické zkušenosti i dobré vztahy s místními samosprávami a dalšími správci zeleně. V projektu byla pověřena přípravou úvodních přednášek, odbornou konzultací při tvorbě miniprojektů a při jejich realizaci, spoluprací na tvorbě příručky dobré praxe.

Podobné projekty

Obdobné aktivity jako náš projekt již v ČR existují. My se jimi nechali inspirovat a zároveň přinesli něco nového, jedinečného v přístupu k aktivnímu občanství. Co mají tyto projekty společného a čím se liší?

Společně pro přírodu – projekt Nadace Veronica. Cílem programu je zvyšování sounáležitosti lidí s místy, kde žijí, povzbuzení k jejich vlastní aktivitě a zájmu o okolní prostředí, zvyšování kvality životního prostředí a rozvoj komunitního života. Finanční **prostředky získané veřejnou sbírkou** z tržeb Nadačního obchůdku **se rozdělují neziskovým organizacím, studentským iniciativám, školám i fyzickým osobá**m, které chtějí zrealizovat projekty na ochranu přírody a krajiny a zlepšení životního prostředí. Mohou se například týkat obnovy a úprav veřejných prostranství, školních zahrad, zvyšování zájmu veřejnosti a **utváření pozitivního vztahu k místnímu přírodnímu a kulturnímu dědictví a životnímu prostředí**, podporuje se i **vydávání ekologických tiskovin, ekologické poradenství či pořádání kulturních a vzdělávacích akcí pro veřejnost v regionu.**

Škola pro udržitelný život – program, který podporuje **školy**, aby prakticky přispívaly ke zlepšování životního prostředí a kvality života ve svém okolí, své obci. Prostřednictvím projektů žáci, učitelé, místní lidé a organizace konkrétně podporují místní udržitelný rozvoj a žáci se zároveň učí důležitým dovednostem pro život. **Finance získávají zapojené školy z grantů ŠUŽ** po posouzení jejich návrhů. Aktivity mohou zahrnovat nejrůznější k**omunitní projekty – úpravy veřejných prostranství, vzdělávací či kulturní akce, stezky, řemesla, práci s různými skupinami (postižení, senioři), úspory energií, třídění odpadů**.

Ekoškola – mezinárodní program do škol, který učí děti zlepšovat životní prostředí v místě, kde žijí. Usiluje o to, aby děti vycházející z MŠ, ZŠ a SŠ byly schopné a ochotné samostatně a aktivně řešit problémy životního prostředí ve svém okolí a měly k tomu potřebné znalosti a dovednosti. Děti se učí analyzovat problémy a hledat cesty k jejich řešení, učitelům ukazuje, jak s dětmi partnersky spolupracovat a společně řešit konkrétní problémy. Program je **vázaný na školu, ekologizaci jejího provozu a spolupráci v rámci Ekotýmů**.

Participativní rozpočet do škol – brněnská aktivita, kdy žáci navrhují a realizují projekty na **vylepšení prostorů přímo jejich školy**, učitelé mají metodickou **podporu odborníků.** Učitelé škol jsou též proškoleni a je jim poskytnuta metodická podpora k vedení.

KaPoDaV – projekt si klade za cíl zavést, případně rozšířit stávající metodickou podporu pro učitele v oblastech kariérového poradenství, celoživotního vzdělávání a podpoře **kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě.** Systém je nastaven na vzájemném síťování škol, učitelů a přenosu příkladů dobré praxe. Součástí této podpory je zmapování a evaluace vytvořených výukových materiálů z projektů OP VK v Jihomoravském kraji. Týká se základních i středních škol, které **propojuje s firmami, kde se žáci inspirují pro vlastní podnikání.** V projektu žáci zvyšují svou finanční gramotnost, rozvíjí tvořivost, kreativitu, samostatnost, spolupráci s ostatními a vlastní iniciativu.

V čem je tedy Pomáháme spolu mimo školu jedinečné?

- zaměřuje se na veřejný prostor, zejména přírodní prostředí
- využívá spolupráce s veřejností ve všech fázích projektu
- nositelem a realizátorem nápadů jsou žákovské skupiny, dospělí jen provázejí
- zapojení studenti učitelství si vyzkouší moderní způsoby učení, získávají praxi v podpoře podnikavosti žáků
- součástí projektu je i fundraising – vlastní nápady na shánění financí a jejich realizace
- sdílení výsledků mezi týmy navzájem

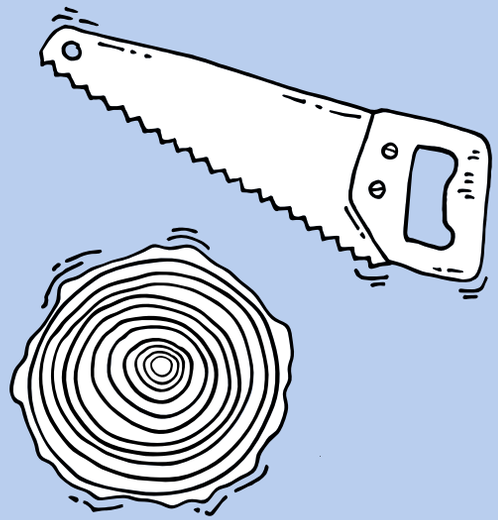

Harmonogram projektu

Projekt byl sestaven jako **dvouletý**. **V prvním roce jsme chtěli zapojit** minimálně 10 týmů z různých škol, pod vedením pedagoga ke každému týmu přidat jednoho studenta z MU, který by tak absolvoval předmět Asistentská praxe. **V druhém roce měly tyto týmy navázat** na předchozí rok, starat se o vybudovaný miniprojekt a zapojit mladší spolužáky nebo jim to celé předat. Tím by bylo zapojeno dalších 10 týmů.

TERMÍN REALIZACE	NÁZEV AKTIVITY
duben–září 2020	Oslovení a zapojení účastníků – ZŠ a VŠ
říjen 2020–únor 2021	Zpracování a prezentace záměru žákovských miniprojektů
březen–květen 2021	Realizace žákovských miniprojektů
květen–červen 2021	Konference, přednášky, besedy, sdílení zkušeností
červenec 2021–srpen 2022	Tvorba Manuálu dobré praxe, sdílení zkušeností
září–prosinec 2021	Realizace žákovských fundraisingových akcí
leden–květen 2022	Realizace pokračujícího žákovského projektu
květen–červen 2022	Závěrečná konference, sdílení zkušeností

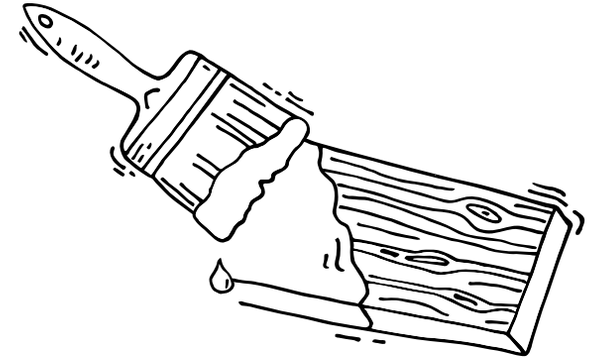

Popis kroků aneb Jak to dopadlo

Zora Rýparová, Rezekvítek

Krok 1 – Oslovení a zapojení účastníků – ZŠ a VŠ

V srpnu byl vytvořen propagační leták, který měl na první pohled zaujmout a zároveň informovat co nejlépe o průběhu a přínosech zapojení do projektu.
Tento leták jsme na konci srpna 2020 rozeslali elektronicky přibližně do dvaceti škol, u kterých jsme předpokládali, že by je mohl projekt zaujmout.

Klíčem pro výběr byly tyto skutečnosti:
- škola se již někdy dříve zapojila do aktivit Rezekvítku, zejména těch, kde se dobrovolně pracovalo v chráněných územích
- škola má ve svém vzdělávacím programu zařazenou projekt. výuku jako nedílnou součást výuky
- ve škole pracuje učitel, o kterém víme, že je nakloněn projektové výuce a učí žáky v požadované věkové kategorii
- škola je aktivním partnerem společenského života v dané městské části nebo obci
- škola, která nám byla z výše uvedených důvodů doporučena kolegy z partnerských organizací

Kromě toho jsme vsadili i na **osobní kontakt a rozhovor** – přibližně týden po elektronické rozesílce jsme osloveným pedagogům telefonovali, abychom jejich postoj ověřili a měli možnost zodpovědět jejich dotazy.

V prvním roce bylo osloveno 26 škol, ve druhém roce 19 škol. Některé školy se zapojily samy, jiné se přihlásily až poté, co aktivitu nabídly žákům a získaly jejich souhlas a podporu. Když jsme viděli, že základní školy váhají, obrátili jsme se ještě na některé brněnské střední školy a gymnázia.

Co bránilo těm, které se nepřihlásily? Často proto, že pro projekt nenašly zapálené žáky. Ale asi tím největším „nepřítelem“ se stalo dohánění učiva po předchozí a blížící se další vlna epidemie nemoci Covid-19, která hrozila omezením možnosti setkávání se ve škole a společného plánování.
V září 2020 se tak k projektu přihlásilo nakonec pět týmů ze základních a čtyři týmy ze středních škol. Z toho šest brněnských a tři mimobrněnské.

V roce 2021 jsme oslovili všechny dříve zapojené, k tomu deset dalších nových škol. Z předchozího roku se rozhodlo šest týmů pro pokračování, z nových se přidaly čtyři týmy.
Součástí našich týmů se měli stát i **studenti a studentky** z pedagogických oborů Masarykovy univerzity. Jejich kontaktování a pozvání do projektu jsme svěřili kolegyním z MU, které jim vše vysvětlily v rámci úvodních setkání předmětu Asistenská praxe. V tu chvíli jsme již věděli, které školy jsou zapojené a ke kterým týmům se studenti mohou přidat.

Začni školní rok jinak,
s podporou, oporou a s námi.

Změň své okolí.
S odvahou.

Chcete vést žáky k **samostatnosti**? Chcete je vybavit **dovednostmi pro život** a podpořit v **aktivním zájmu o jejich nejbližší okolí**?
Pojďte společně s námi **realizovat žákovské miniprojekty, které budou dávat smysl** Vám i Vašim žákům. Využijte možnost spolupráce s lektory EVVO, odborníky na fundraising, na tvorbu a ochranu veřejných prostor a se studenty učitelství.
Zapojte se do projektu **POMÁHÁME SPOLU MIMO ŠKOLU!**

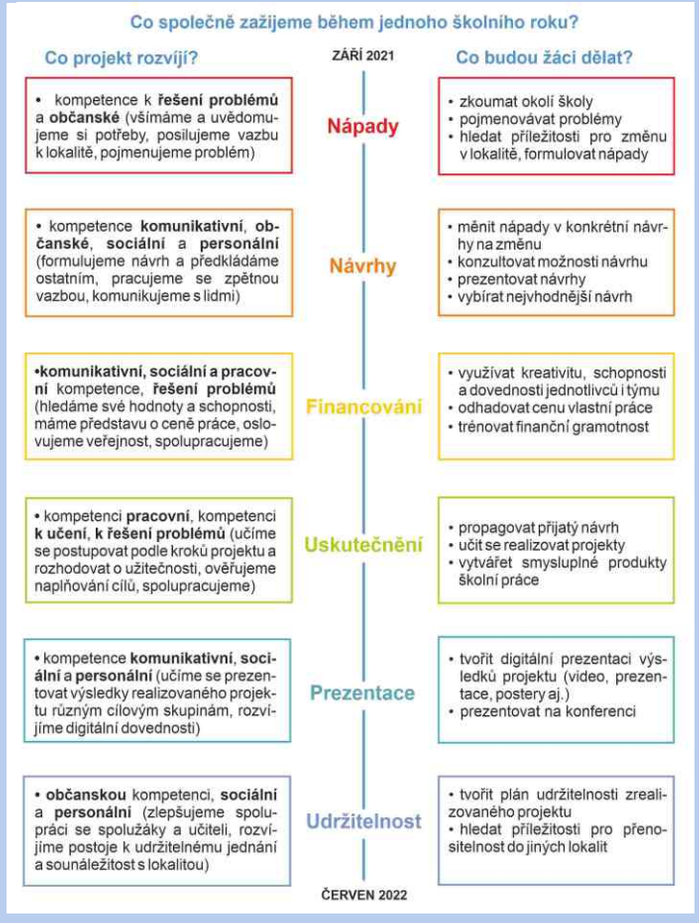

Tip: Je dobré s učitelem probrat zejména přínosy projektu, ale zároveň neopomenout dodržování harmonogramu a časovou náročnost. Probrat a zajistit souhlas s aktivitou také od vedení školy. Motivovaný učitel pak už sám snadněji získá svůj tým.

Krok 2 – úvodní schůzka na seznámení se s projektem – s učiteli, se studenty, s žáky – motivace

Úvodní schůzka pro učitele a studenty VŠ (září, říjen)
Na začátku obou školních roků jsme nabídli dva termíny na konci září, ze kterých si pozvaní mohli vybrat. Setkání se účastnili zástupci všech zapojených partnerských organizací, abychom představili zájemcům projekt i sebe, vysvětlili, na koho se mohou obracet s konkrétními otázkami. **Připravená prezentace** vysvětlovala, jaké přínosy od projektu může každá strana očekávat, jaké jsou kroky, které bude potřeba absolvovat, a jaké jsou termíny k jejich plnění – **celý harmonogram** školního roku.
Inspirovali jsme učitele **ukázkami konkrétních projektů**, které již někde úspěšně proběhly a jsou našemu projektu něčím blízké. Došlo také k **propojení studentů VŠ a učitelů**, rozdělení do pracovních týmů.
Realizace takové schůzky je určitě **příjemnější v živém kontaktu**, nicméně **realizovatelná je i v online podobě** (což jsme kvůli covidovým opatřením sami vyzkoušeli, stejně jako pracovní schůzky s třídami).
V druhém roce projektu kromě jednoho hromadného setkání probíhaly **individuální schůzky** s potenciálními zájemci z různých škol. Prezentace se tentokrát mohla opřít i o výsledky z prvního ročníku Pomáháme spolu mimo školu.

Úvodní schůzky pro žákovské týmy (říjen, listopad)
S přihlášenými učiteli jsme naplánovali schůzky pro představení projektu žákům. Tyto schůzky obstaral **s každým zapojeným týmem zvlášť** zástupce z Rezekvítku. Prezentace byla upravena tak, aby byla bližší žákům, popsala základní momenty (milníky) projektu, ale hlavně aby na konkrétních příkladech z praxe ukázala, že i děti mohou dokázat velké věci.

Co se osvědčilo: Informovat učitele o tématu a cílech projektu s předstihem a nechat je popřemýšlet. Učitelé tak měli čas si připravit dotazy, které by žáky na první schůzce nemusely napadnout, ale přitom byly relevantní a mohly přinést do úvodní diskuze důležité informace.
Na úvodní schůzce učitele s žáky byla účast zástupce Rezekvítku (nositele projektu) žádoucí a užitečná, řada dotazů, které by stejně časem vyvstaly, mohla být vyřešena hned.

Co bylo problematické: Komunikace probíhala v období covidu, takže jsme museli hledat jiné možnosti než živé setkání. Přistoupili jsme na využití různých platforem pro online setkávání, jak s učiteli, tak s žáky i studenty MU. Někde to šlo dobře, jinde to bylo obtížné, zvláště ve školách s uzavřeným komunikačním systémem. Potýkali jsme se místy i s nedostatečným technickým vybavením a kvalitou digitálního přenosu.

Krok 3 – myšlenkové mapy – průzkum vlastních dovedností a sil, jak s tím pracovat dál

Zapojení do projektu bylo cíleno na **rozvoj klíčových kompetencí žáků i učitelů**, podporu jejich sebehodnocení. Abychom žáky a učitele podpořili v mapování rozvoje kompetencí, nabídli jsme jim **práci s myšlenkovými mapami**, které se běžně využívají k podpoře učení. Žáci na základě několika otázek **psali a kreslili**, jaké mají představy o svých silných a slabých stránkách, které dovednosti užitečné pro projekt mají či by mít chtěli. **Co mohou dokázat sami a co jako tým.** Prostor byl i pro doplnění další informací, které považovali žáci za důležité. Myšlenková mapa mohla být vyplněna ručně nebo v editovatelném formátu dokumentu (viz. přílohy).
Podobné otázky se pak ještě zopakovaly i na konci projektu, aby bylo možné sledovat, jestli se něco změnilo a jak. K myšlenkovým mapám se v závěru projektu žáci vrátili a vyhodnocovali.
Podrobněji o průběhu těchto průzkumů pojednává samostatná část publikace – kapitola Rozvoj klíčových kompetencí a jejich průběžná evaluace.

Co se osvědčilo: Osvědčilo se pracovat s otázkami společně ve skupině. I když každý mohl psát sám za sebe, tak bylo dobré slyšet myšlenky ostatních a uvědomovat si tak i své schopnosti. V přítomnosti učitele či studenta bylo možné konzultovat a doptávat se, když žáci něco nechápali.

Co bylo problematické: Pokud se zadala práce s myšlenkovými mapami jako samostatný úkol, obvykle si s tím zejména mladší žáci nevěděli rady a práce je odradila.
Stejně tak komplikovanější práce online. Každá škola má jiný systém online komunikace a někdy bylo těžké pro nás zvenčí se do toho systému vůbec přičlenit.
Ne vždy se podařilo vrátit k myšlenkovým mapám a diskutovat rozvoj kompetencí žáků po skončení projektu.

Krok 4 – průzkumy okolí, první nápady

Prvním praktickým krokem byl průzkum okolí školy. Někde žáci vyrazili **individuálně**, v malých skupinkách, jinde se podařilo uspořádat **hromadnou vycházku** pro celý tým. Na tento průzkum bylo doporučeno období max. jednoho měsíce, tedy říjen, listopad.
V rámci sbírání informací a námětů jsme doporučili **využití ankety** mezi spolužáky, rodiči a dalšími obyvateli okolí školy. Chtěli jsme, aby naše projekty řešily otázky, které patří k danému místu a mohly by rezonovat i u veřejnosti. Anketa mohla být **v papírové či online podobě**, podle zručnosti a nápaditosti žáků. Některé skupiny využily šikovně spolupráce s místními institucemi (knihovna, škola, obecní úřad). Doporučený počet byl 100 respondentů, kteří odpoví, co by na tomto místě v obci zlepšili nebo jak se jim líbí navrhovaná změna.
Co bylo problematické: Problém nastal v prvním roce, zejména na středních školách, které navštěvují žáci z širšího okolí města, protože v době omezení pohybu mezi okresy se ke své škole vlastně ani nemohli přiblížit. V druhém roce situaci zkomplikovala hybridní výuka a karantény, kdy se situace měnila velmi nečekaně, ze dne na den, a tak bylo obtížné naplánovat společný průzkum.

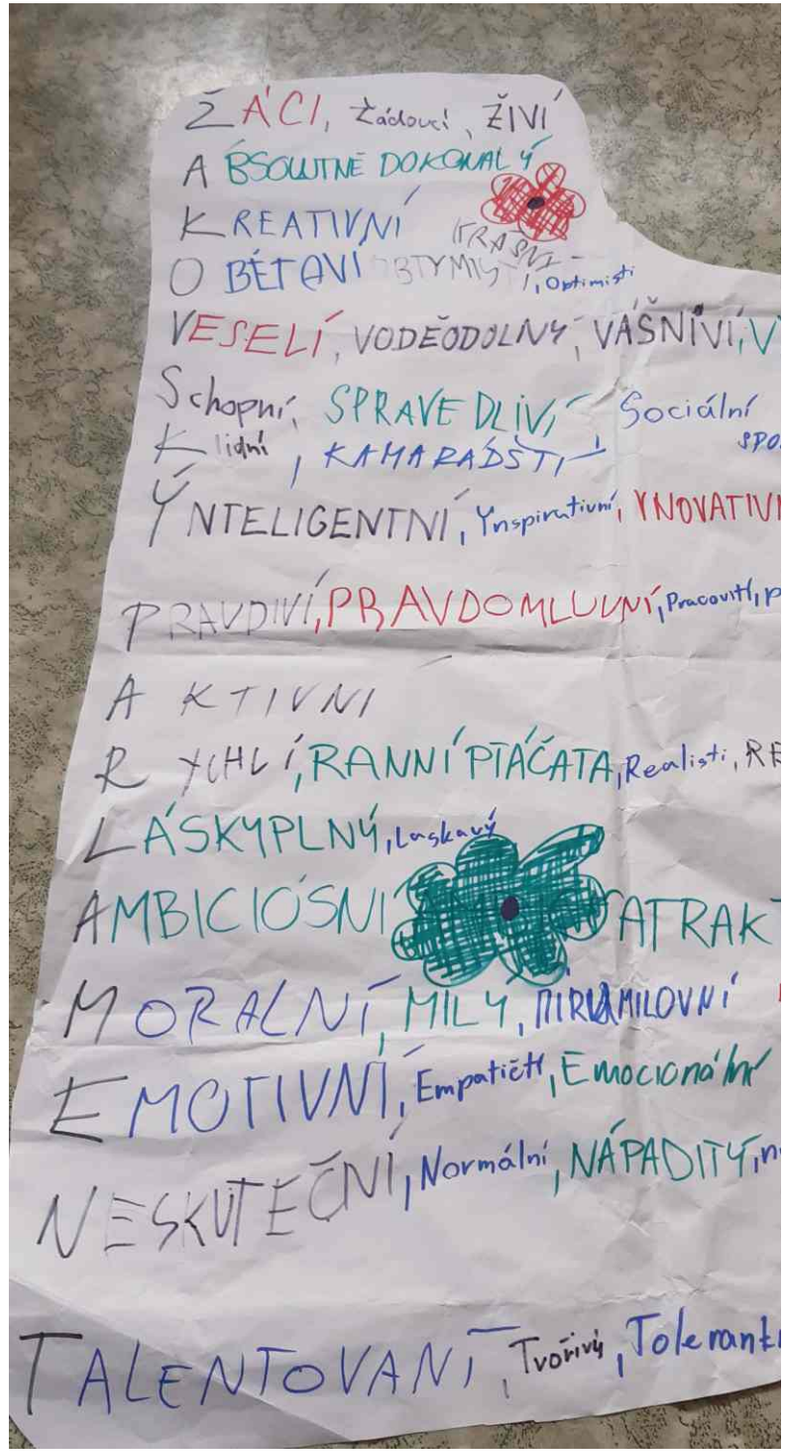

Hodnotící kritéria:

Veřejný prostor – miniprojekt je realizován ve veřejném prostoru.

Místní ukotvení – miniprojekt se týká okolí školy (městská část, obec).

Dopad na ŽP – miniprojekt má pozitivní dopady na životní prostředí.

Udržitelnost – máme představu o tom, jak bude miniprojekt pokračovat, jak bude vypadat následná péče a jak bude zajištěna.

Čas – miniprojekt je realizovatelný do konce května.

Peníze – na realizaci miniprojektu stačí poskytnuté peníze nebo jsme schopni získat potřebné prostředky jinou cestou.

Žáci mohli pro vyhodnocení "kvality nápadů" využít tabulku, ve které hodnotili nápady na stupnici 1–5 podle toho, jak dané kriterium naplňují. Logicky pak vyhrávají projekty s vyšším počtem bodů.

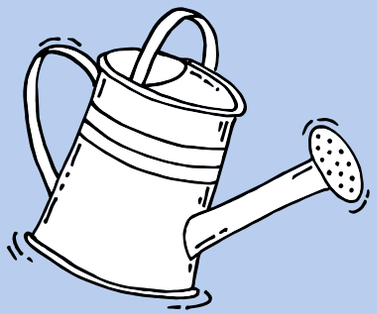

Řešení 1 – využití těch, kteří bydlí blízko školy, rodinné vycházky apod. Prostřednictvím fotodokumentace se pak dají předat informace o daném prostředí.
Řešení 2 – virtuální procházka okolí školy nad některým mapovým serverem – mapy.cz nebo www.google.cz/maps (využít podklady z aplikace městské části: aplikace Zlepšeme Česko + Mobilní rozhlas + ZmapujTo)

Na základě zjištěných okolností následovala fáze "**brainstorming**" – žáci navrhovali libovolné nápady, které podle nich mohou zlepšit okolí školy. Nápadů může vzniknout víc, není neobvyklé, že jich děti vymyslely deset i dvacet. Tyto nápady se **shromáždily v písemné podobě** – tabulka, text, powerpointová prezentace doplněná fotkami apod. Některé týmy využily formu myšlenkových map, které pak vyvěsily ve třídě, aby je mohly mít stále na očích a přemýšlet o nich.

Co se osvědčilo: V této fázi jsme nechávali opravdu **velký prostor pro tvořivost dětí**, někdy se totiž i zdánlivý nesmysl či v žertu použitý námět stane základem pro něco nosného.
Je potřeba také dát **časové omezení** – většinou na tento průzkum stačí 2–4 týdny.

Krok 5 – výběr z nápadů, využití hodnotících kritérií

Nasbírané nápady bylo **potřeba protřídit.**
Před tříděním měl každý možnost svůj nápad představit skupině, objasnit detaily.
Následovalo vyřazování, měly je na starosti plně žákovské týmy a mohly k tomu použít více způsobů:

- Hlasování o **nejsympatičtější nápady** – výběr podle toho, koho by co zajímalo a bavilo řešit.
- Samostatné **posouzení nápadů podle Rezekvítkem stanovených kritérií** (dopad projektu, veřejný prostor, časová a finanční realizovatelnost). Pro náš projekt to byly **klíčové otázky** (viz přílohy).
- **Posouzení nápadů podle zpětné vazby od realizátorů projektu** (zástupce Rezekvítku reagoval na předložené nápady buď přímo na setkání s žáky nebo své postřehy sepsal a žákům poslal. Byl to však jen příspěvek do diskuze, nikoli rozhodování za skupinu. Odborník mohl poukázat na problémy, které by se při navrhovaných řešeních mohly objevit, mohl inspirovat existujícími realizovanými projekty.

Co se osvědčilo:

- Podklady z mapování a návrhy na zlepšení (především ty, které se nebudou realizovat) předat obci /zřizovateli školy jako inspiraci pro aktivit pro obec.
- Podat své dotazy jako oficiální žádost/podnět na obec – ta se musí oficiálně vyjádřit, a pak své stanovisko dodržet. Může to ale způsobit prodlevu při čekání na odpověď až po schůzi zastupitelstva.

Krok 6 – vypracování dokumentace ke třem miniprojektům

Vybrané nápady bylo potřeba **přeměnit na projektové návrhy**, které byly předloženy veřejnosti, aby z nich posléze vybrala jeden vítězný, který postoupí až k realizaci.
Dle možností a schopností žáků byla ke každému miniprojektu vytvořena **písemná zpráva, nákres, rozpočet** – připravovali je žáci s učitelem.

Rezekvítek připravil k miniprojektům formulář sestavený podle reálných podmínek pro podobné realizace. Tento formulář měl usnadnit žákům zvládnutí potřebných kroků (viz přílohy). Mohli vyplnit přímo tuto tabulku nebo zpracovat vlastní podobu, ve které ale nesměly chybět podstatné informace.

Co se osvědčilo:
- Rozdělit žáky do tří týmů (podle počtu vybraných nápadů), aby mohli být všichni aktivní a měli příležitost mít za něco odpovědnost a být užiteční celku. Podle schopností si pak každý vybral, k čemu má blíž (kreslení, zjišťování informací, komunikace s veřejností, shánění materiálu, vlastní výroba).
- Pomohla i ukázka vyplněného formuláře, vzory různých smluv a dohod o spolupráci.

Průběžné konzultace žáků s realizačním týmem – v průběhu mohly týmy samy dle potřeby kontaktovat Rezekvítek a informovat se. Minimálně jednou je k setkání vyzval pracovník Rezekvítku, aby bylo podpořeno dodržování harmonogramu projektu, ale hlavně, aby se žákům dostalo kvalifikované průběžné zpětné vazby a podpory.
Podle situace taková setkání probíhala online nebo živě v rámci vyučování nebo i ve volném čase žáků.

Čím vším mohl Rezekvítek pomoci? Za léta činnosti mají lidé z Rezekvítku řadu zkušeností z vlastních realizací, přehled o zajímavých projektech jinde, kontakty na odborníky z různých oborů, kontakty na úřady, firmy apod.

Co se vše zjišťovalo, co měla obsahovat dokumentace návrhu miniprojektu:
- číslo parcely, katastr, vlastník/správce
- fotografie (popř. nákres), popis současného stavu
- návrh změny (náčrtek, situační plánek) + její dopad na okolí
- jak bude zapojena veřejnost v průběhu celého projektu
- odhadovaná částka na pořízení materiálu + představa o tom, kde jaký materiál sehnat (viz přílohy)
- pokud je v plánu mít náklady vyšší, tak jak získat potřebné zdroje
- plán postupných kroků – harmonogram

Jedním z nejdůležitějších kroků je ověřit, zda je miniprojekt opravdu realizovatelný, a to ještě před postoupením do hlavního hlasování. Je nutné zjistit vlastníka pozemku, na kterém se miniprojekt má realizovat, a získat od něj alespoň předběžný souhlas s realizací miniprojektu. Jak to udělat?

Pozemky, jejich vlastnictví – číslo parcely, katastr
Žádné zásahy ve veřejném prostoru nesmí být uskutečněny bez souhlasu majitele. Proto je potřeba nejprve zjistit, komu pozemek patří.

Kde a jak?
- **z katastrálních map** – důkladně prostudovat: Nahlížení do katastru nemovitostí (cuzk.cz) – na přehledové mapě najít číslo parcely a pak hledat majitele
- domluvit si schůzku **na místním obecním úřadě** (úřadě městské části) a přímo se na konkrétní pozemky zeptat

Je-li majetkem pozemků obec (městská část, město), pak se dá zjišťovat přímo na osobní schůzce na radnici, zda by obec byla svolná nechat konkrétní miniprojekt zrealizovat. Záleží na rozsahu projektu, jestli se k němu vyjádří např. jen starosta nebo bude potřeba zasedání zastupitelstva.
Je-li majetkem soukromník, pak ideálně při osobní návštěvě zajistit **písemný souhlas s realizací** miniprojektu. Součástí souhlasu se "stavbou" (viz přílohy) může být i **dohoda o následné péči** – zůstane starost o výsledek na škole a dětech nebo ji převezme majitel?

Co se osvědčilo:

- Na jednání s úřady či majiteli pozemků je dobré **přinést alespoň náčrtek** navrhovaného řešení. Děti mají být schopné **popsat současný problém**, co jim vadí a jak by to byly schopné řešit.
- Leccos domluví děti samy, na jednání s úřady je však **lepší, aby je doprovázel dospělý** – učitel, zapojený student učitelství. Neměl by nic řešit za děti, ale bude jim nablízku a v případě potřeby pomůže lépe popsat požadavky.
- Na jednání na radnici je dobré **přinést všechny návrhy**, i ty, které neprošly do finále. Pro zastupitele je to obvykle dobrý pracovní podklad, informace o tom, co děti v obci trápí, čeho si všimly.
- Děti poznají, jak fungují úřady, učí se komunikovat s dospělými.

Co může být překážkou:

- **Zastupitelstvo nemá zájem o spolupráci** ani o projekty.
- Zastupitelé budou podanou žádost o vyjádření chtít posuzovat na svém **jednání, které ale nebývá moc často** (např. jednou za 2 měsíce). Pak se může stát, že na každou odpověď k otázkám okolo projektu budou děti čekat i víc než měsíc.
- Na území se vztahuje nějaké **omezení – věcné břemeno**, režim ochrany vod, půdy, historické památky apod.
- **Majitele není možné kontaktovat** – nežije, odstěhoval se do zahraničí….
- Majitel sídlí daleko, o změny na lokalitě nestojí, i když by je například místní obyvatelé podpořili.
- Navrhovaný miniprojekt má **složitější technické řešení** nebo je **příliš náročný** – bude potřeba získat vyjádření odborníků (památková péče, statik, vodohospodář, správce zeleně apod.).

Fotografie (popř. nákres), popis současného stavu

- Fotografie pořiďte **co nejdřív na začátku školního roku**, hlavně když se týkají rostlin. (Později vypadají všechny trávníky i listnaté stromy v horším stavu než vlastně jsou.).
- Není-li jiné možnosti, některá místa se **dají dohledat na internetu** – StreetView na Google, Panorama na Mapy.cz, apod.
- Založte si složku (elektronickou či fyzickou), kde se budou **shromažďovat podklady ode všech**, kteří průběh projektu dokumentují (fotografie, kresby, informace, kontakty, …).

Návrh změny (náčrtek, situační plánek) + její dopad na okolí

- **Do fotografií se dá dobře zakreslovat**, co jiného byste na daném místě chtěli. Zakreslovat můžete **ručně nebo v počítači** – je to příležitost využít nebo se naučit nové IT dovednosti. Každý se může zapojit dle vlastních schopností – někdo dobře a rád kreslí, jiný ovládá grafické programy v PC, dokáže zaměřit, spočítat vzdálenosti apod.

Jak bude zapojena veřejnost v průběhu celého projektu

- Žáci přemýšlí, jakým způsobem mohou zapojit své okolí – rodiče, spolužáky, učitele, sousedy, lidi z úřadů a firem.
- Mohou je využít ve všech fázích – získávání podkladů, progapace projektů, výběr finálního projektu, shánění materiálu, financí, propagace, samotná realizace.
- Není třeba se bát sociálních sítí, ba naopak je lze využít k další propagaci projektu.

Odhadovaná částka na pořízení materiálu (+ představa o tom, kde jaký materiál sehnat)

- Podle nákresu, zkušeností či konzultací s odborníky je potřeba sepsat druh a množství materiálu potřebného k realizaci.
- Žáci se učí orientovat se v cenách, počítat spotřebu, hledat optimální složení a zdroje.
- Hledají možné úspory – co se dá půjčit z vybavení školy/ze školních dílen/z domácností/ z Rezekvítku.

Pokud je v plánu mít náklady vyšší, tak jak získat potřebné zdroje – fundraising

- Po seznámení se s principy a možnostmi fundraisingu si žáci zmapují své schopnosti a vyberou způsob, kterým budou schopni získat příspěvky do svého rozpočtu.
- Fundraisingu je věnovaná speciální část na konci této kapitoly.

Plán postupných kroků – harmonogram

- Už při posuzování realizovatelnosti miniprojektu je potřeba si představit, co jak dlouho trvá. Z toho pak vyplyne, kdy je potřeba s jednotlivými fázemi procesu začít, aby se vše stihlo realizovat.
- Je potřeba počítat i s tím, že když komunikujeme s úřady, tak mají 30 denní lhůtu na odpověď, takže nemůžeme čekat, že nám odpoví do druhého dne.

Krok 7 – hlasování veřejnosti

Každý tým připravil tři návrhy miniprojektů. Z těchto návrhů bylo potřeba vybrat jeden, který postoupí až do realizační fáze. Žáci připravili hlasování, do kterého se snažili zapojit co nejvíce lidí. V průběhu dvou let jsme se setkali s různými podobami a provedením hlasování:

- Informační panel a krabice na odpovědi umístěná ve škole či v jiném veřejném prostoru (radnice, knihovna).
- Vytištěná anketa s roznesením do schránek a vybíraná do veřejně přístupného boxu u školy.
- Anketa, která byla součástí obecního zpravodaje – možnost odpovídat na papír i elektronicky.
- Různé typy internetového hlasování – facebook.cz, menti.com, formuláře google.com, survio.cz.
- Školní informační systémy (bakalari.cz, Microsoft Teams, apod.).
- Osobní obcházení s otázkami.

Žáci si pohráli s grafickou podobou plakátků, opět mohli uplatnit své rozmanité dovednosti výtvarného i IT zpracování. Do hlasování se zapojilo od 20 do 677 respondentů.

Co se podařilo:

- Podařilo se jim tak udělat hned několik věcí naráz – zapojili veřejnost do spolurozhodování o společném prostoru, čímž mohli získat jejich spolupráci v budoucnu.
- Dokázali využít potenciálu už zaběhnutých komunikačních kanálů – obecní a školní zpravodaje a systémy.
- Poradili si technicky s metodami online hlasování, případně dokázali zkombinovat různé druhy.
- Dalším benefitem bylo i to, že veřejnosti ukázali, že jim není jedno, jak vypadá jejich okolí a že jsou pro ně ochotní i něco udělat. Byla to tím pádem i dobrá vizitka školy.

Co se nepodařilo:

- U některých skupin se nepodařilo průběh a konečné výsledky zdokumentovat, online formuláře měly omezenou časovou platnost.

Krok 8 – realizace projektů

S přicházejícím jarem už bylo všude jasné, které projekty vyhrály, a byl čas na shánění materiálů, pomůcek a domlouvání pracovních sil. Chtěli jsme, aby i v této fázi byla zapojena veřejnost, proto si žáci měli vymyslet způsob, jak o akci dát vědět, jak pozvat další lidi. Bohužel kvůli covidovým restrikcím byla možnost účasti veřejnosti velmi omezená, zejména v roce 2021. I tak bylo důležitým úkolem akci na veřejnosti zpropagovat, ať už před ní nebo potom. Žáci opět využívali místní a školní zpravodaje, webové stránky školy, facebook apod.
U několika projektů byla veřejnost (zejména rodiče zapojených žáků) využitá opravdu hodně – kopali, brousili, sázeli, stěhovali, natírali, zkrátka pomáhali spolu i mimo školu.

Co se osvědčilo:

V této fázi dostali příležitost i ti, kdo se zatím aktivně nezapojovali. Mohli se teď podílet na dokumentaci akce – focení, natáčení, zpracování prezentace.
Tyto společné akce dětí a rodičů, smysluplná práce i příležitost být pospolu posilují místní komunitu.

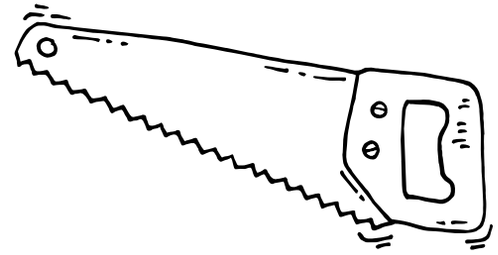

Krok 9 – závěrečná konference – sdílení úspěchů i neúspěchů, inspirace, prezentace, oslava

Vyvrcholením ročního snažení bylo setkání všech týmů na konci školního roku. Pro žáky to byla odměna i výzva zároveň. Výzvou bylo to, že si měli připravit prezentaci na sedm minut, během které představí průběh toho jejich projektového roku.

Pro většinu z nich to byla první příležitost mluvit na mikrofon před větším množstvím lidí, navíc na pódiu velkého sálu. Formu prezentování mohli zvolit žáci libovolnou, nakonec ale všichni zůstali u vytvořené PowerPoint-prezentace, kterou komentovali vybraní řečníci nebo někdy i celý tým.

Odměnou bylo to, že mohli vidět a slyšet, jak se s projektem vypořádaly další skupiny, mohli se inspirovat, srovnávat nápady a přístupy ostatních, viděli, co funguje a co ne. Příjemným bonusem pro každou zapojenou školu bylo občerstvení a balíček vzdělávacích a inspiračních materiálů a pomůcek z Rezekvítku. A také fotokoutek, kde se mohl celý tým nechat na památku vyfotit.

Na druhé konferenci jsme jako bonus promítli film z Ekofilmu „Pastvina", který zachycuje vznik a fungování komunitní zahrady v Praze. Film byl žáky hodnocen pozitivně, byla to další v řadě inspirací a živých ukázek, jak může fungovat komunitní plánování se zapojením různých skupin.

Přítomnosti většiny zapojených žáků, učitelů a studentů jsme využili také pro získání rychlé zpětné vazby, pro zachycení čerstvých dojmů a zážitků.

Co bylo pro zdar konference důležité:

V průběhu celého školního roku bylo potřeba všechny aktivity nějak zdokumentovat. Kdo měl fotografie či videa, tomu se určitě lépe sestavovala závěrečná prezentace.

Podařilo se dodržet naplánovanou délku příspěvků, celá konference tedy trvala přiměřeně dlouho.

Co trochu "dřelo":

Pro zdařilý průběh konference jsme vyžadovali od týmů dodání elektronických podob prezentací s předstihem, abychom mohli ověřit, že je bude možné promítat. Ne všechny týmy to dodržely, což způsobilo zdržení programu na místě.

Dodržení publicity projektu – nechtěli jsme omezovat grafickou podobu prezentací, ale jedním z požadavků bylo uvádění logolinků. Přestože jsme poskytli vzorové stránky, nebyly vždy použity.

K zamyšlení: je takové společné vzájemné prezentování projektů motivací k většímu výkonu týmu? Je to něco, co nabízí možnost uplatnění členů týmu, kteří do té doby do projektu tolik nezasahovali? Nebo je to zbytečný stres na konec?

Co žáci uplatnili ze svých dovedností?

- dokumentace postupů
- práce na tvorbě prezentace – grafické zpracování
- slovní projev, vystoupení před lidmi

Krok 10 - udržitelnost a pokračování projektu

Od začátku jsme žákům připomínali, že jejich miniprojekt většinou nebude končit realizací, ale bude vyžadovat i péči v dalších letech. Stromy potřebují zalévat, krmítka, budky a hmyzí hotely kontrolovat a čistit, u posezení kontrolovat pevnost apod. Jak to dopadne v praxi, ukáže čas.
Větší šanci na životnost mají podle nás projekty, u nichž funguje předávání patronství a postupné zapojování mladších ročníků dané školy. Kontinuum se dá lépe udržovat i tam, kde je nositelem myšlenky věkově rozmanitější skupina (školní parlament, zájmový kroužek).
Ani ukončení finanční podpory žákovských miniprojektů tímto projektem nemusí znamenat konec péče o ně. Ukázali jsme žákům, jak získávat na své miniprojekty finance, jak funguje fundraising. A věříme, že jsou nyní schopni se o svá díla postarat.

Průběžné aktivity související s projektem

- **Prezenční listiny** – byly důležité pro vykazování dopadů projektu.
- **Souhlasy** – s ohledem na zákon o ochraně osobních údajů jsme řešili souhlasy s využitím fotografií souvisejících s projektem, evidencí osobních údajů.
- **Publicita projektu** – připravovali jsme vhodnou podobu logolinků, vzory dokumentů, pozvánek, prezentací apod., aby měly zapojené týmy snazší práci s uváděním povinné publicity při svých prezentacích a propagaci aktivit. Hlídali jsme dodržování publicity na všech platformách, kde se o projektu psalo.
- **Archiv dokumentů na GoogleDisku** – pro lepší propojení a jednodušší archivaci materiálů, které v projektu vznikaly, jsme využili úložiště Google, kde každá skupina měla svou složku, do které nahrávala vše, co se jí podařilo dokončit. Tato varianta měla nahradit nebo alespoň doplnit méně pružnou mailovou komunikaci. A nám usnadnit získání přehledu o postupu týmů.

Někteří učitelé se shodli v tom, že z jejich pohledu bylo příliš náročné vyplňování mnoha formulářů, které je zdržovaly od samotné realizace.
My se domníváme, že naše nároky byly minimální v porovnání s tím, jak má vypadat projektová dokumentace, když se cokoli realizuje ve veřejném prostoru. Měla to být součást projektu, která hodně odráží realitu, což není vždy jednoduché.
Na druhou stranu bylo vše náročnější kvůli epidemiologickým opatřením.

Co bylo podstatné pro projekt z pohledu týmů?
– zpracování návrhů, podrobnější projektová dokumentace, finanční rozvaha, GDPR

Co bylo nutné pouze pro vykazování naplnění projektu?
– prezenční listiny

Fundraising aneb Jak získat prostředky na svůj nápad

Helena Továrková, Nadace Veronica

Chcete v okolí školy přidat pítko, vybudovat květinové záhony, vysadit pár stromů a keřů nebo třeba nechat obrůst nějakou zeď popínavkami? Ať už přijdete s jakýmkoliv nápadem, dřív nebo později narazíte na to, že by se vám hodily peníze nebo samotný materiál. Získat jedno i druhé nemusí být takový problém, jak se na první pohled zdá. Stačí trochu vědět, jak na fundraising, a myslet na nejdůležitější pravidlo – nebát se říct si o podporu.

Co je vlastně fundraising?

Výraz složený ze dvou anglických slov, kdy "fund" znamená prostředky (většinou peníze) určené na nějaký účel, "raising" zase zvedat nebo zvyšovat. Fundraising je tedy zvyšování (získávání a shromažďování) prostředků na nějaký účel či projekt, který chceme uskutečnit.

O fundraisingu jste možná mohli slyšet ve spojení s neziskovými organizacemi. V těch větších mohou mít dokonce speciálního člověka, který se věnuje jenom získávání peněz a dalších zdrojů – fundraiser či fundraiserka. Ti pak mají za úkol sehnat i stovky tisíc nebo několik milionů korun ročně. Pro to, abyste mohli s fundraisingem začali u vás na škole ale tolik peněz rozhodně nepotřebujete. A možná už dokonce fundraising děláte a ani o tom nevíte.

Proč učit žáky o fundraisingu?

Nápadů, jak změnit svoje okolí k lepšímu a udělat něco pro přírodu, může mít každý hodně. Málokomu se ale podaří je opravdu uskutečnit. Jednou z překážek může být právě to, že si nedovedeme představit, kdy bychom na svůj plán vzali potřebné prostředky. Když to ale umíme, tak nám to dá velkou svobodu – svobodu některý ze svých nápadů proměnit v realitu.

V projektu Pomáháme spolu mimo školu měly jednotlivé školní týmy k dispozici vždy několik tisíc korun na uskutečnění svých záměrů. Co když ale přišli se skvělým nápadem na zlepšení okolí školy a tyto prostředky jim na to nestačily? V tu chvíli se potřebovali pustit právě do fundraisingu.

Dalším důvodem, proč žáky učit, jak si sami získají prostředky na svůj nápad, byla následná péče o jejich realizované projekty – posezení, záhony, hmyzí hotely apod. V reálném životě se právě na tom často dobré projekty zadrhnou. V počátečním nadšení něco pěkného vybudujete, pak ale nikoho nenapadne, kde se vezmou prostředky, aby se lavička za pár let vyměnila nebo dosadil náhradní strom, za ten, který uschnul. I na tuto údržbu je vždy potřeba nějaké zdroje.

Kdo je připraven, není překvapen :)

Už když Váš projekt vzniká, myslete i na to, co bude potřeba udělat, aby fungoval i za pár let. Udělejte si jednoduchý "plán péče", může mít pár řádků. Zamyslete se, jaká údržba bude potřeba, jak dlouho budou sloužit jednotlivé prvky, které jste venku umístili, jestli bude třeba něco natřít, opravit, odplevelit, schovat na zimu nebo vytáhnout na jaře. Vždy i připište, kdo by měl tu kterou věc zkontrolovat a případně upozornit ostatní, že je potřeba něco udělat. Zkuste odhadnout, kolik by údržba vašeho projektu mohla stát nebo jaký materiál bude potřeba. A zároveň se zamyslet, kde tyto prostředky vezmete. Vyberete je mezi sebou nebo bude potřeba oslovit i lidi okolo? Můžete se zkusit domluvit s majitelem pozemku, třeba s obcí, že se bude o dané místo starat, vždy byste to ale měli vědět dopředu. Když vložíte do zlepšení nějakého místa velkou energii, nechcete pak přece za pár let vidět, jak vaše práce chátrá a pustne, protože jste nemysleli na to, jak se o svůj projekt budete starat.

Má poznání fundraisingu ještě další výhody? Ze zkušenosti víme, že hned několik.

Učíme se nové kompetenci, nehledáme nejbohatší rodiče

Při plánování vlastní fundraisingové akce je vždy třeba být v pozici učitele či učitelky citlivý, protože se budete stále vracet k tématu peněz. To může být nepříjemné pro děti, které pochází ze skromnějších rodinných poměrů. I při návrhu kampaně nebo akce pro získání prostředků je třeba podpořit to, aby žáci oslovovali širokou veřejnost a každý se mohl zapojit.

Žáci by neměli spoléhat na to, že někteří řeknou rodičům a ti jim případně peníze dají nebo skoupí všechny předměty na jejich benefičním stánku... Když se naučí, jak si prostředky získat sami nebo v týmu se spolužáky, nejsou už tak závislí na tom, z jakého prostředí pochází a že zrovna jejich rodiče jim mohou nebo nemohou na projekt přispět.

Posílení sebevědomí a samostatnosti

Vždy, když se člověk něco nového naučí, tak s tím také získá nové sebevědomí a radost z nové dovednosti, a tak je tomu i v případě fundraisingu. Je to jako bychom se naučili nový jazyk, otevře se nám nový kousek světa. V projektovém týmu navíc mohou vyniknout i děti, které jinak v kolektivu zapadnou nebo nemají nejlepší studijní výsledky. Při vlastní fundraisingové akci totiž mohou ukázat, že mají dovednosti, které při běžném školním zkoušení zůstávají skryté a nikdo je neocení.

Jaké je nejdůležitější pravidlo fundraisingu?

V Nadaci Veronica se často setkáváme s tím, že si nám různé spolky stěžují, že se jim nedaří sehnat peníze. Když se jich dál zeptáme, koho oslovili, s kým se o svém projektu bavili, tak zjistíme, že vlastně s mnoha lidmi nemluvili. A to je velká chyba. Aby vám někdo dal peníze nebo materiál, musíte si o ně nejdřív říct.

Nejdůležitější pravidlo fundraisingu tedy zní – nebát se říct si o peníze nebo materiál, který potřebujete. Lidé nemohou podpořit dobrou věc, o které neví.

Proč se někdy bojíme druhým říct o podporu? Často se bojíme odmítnutí. Když nám někdo řekne ne, nepřispěji, máme pocit, že nás odmítá. On ale neodmítá nás jako lidi a osobnosti, odmítá prostě jen přispět na tu danou konkrétní věc a v tu danou chvíli, kdy jsme ho oslovili. Příště třeba bude v jiné situaci nebo se mu s naším dalším projektem víc trefíme do jeho představ a přispěje. Proto si nikdy odmítnutí nesmíme brát osobně, je to jako bychom šli kolem stánku se zmrzlinou – jeden den tam nakoupíme, další den ne, protože naše oblíbená příchuť zrovna došla. Nic víc v tom není.

Vyzkoušejte mapu dovedností

Každý z nás má sám nebo u lidí ve svém okolí řadu dovedností, které může u fundraisingu využít. Dobrým cvičením, jak na ně žáky navést, je vytvořit si mapu kompetencí, kdy si žáci v menších skupinách nejprve sami píší alespoň jednu dovednost, kterou si myslí, že by mohli využít pro získání prostředků na svůj projekt. Pak se zeptají ještě ostatních, zda by nějakou dovednost nepřidali. Může jít jak o konkrétní dovednosti, např. Adam umí hezky kreslit, tak i o vlastnosti, např. Petra je průbojná a nebojí se nikoho oslovit. Díky takové mapě pak ve školní skupině snadněji přijdete na to, jak jednotlivé dovednosti využít pro společný projekt (Adam nakreslí plakát na akci, Petra osloví místní cukrárnu, aby nám na akci darovala zákusky). Mapu dovedností můžete mít na viditelném místě a doplňovat ji pokaždé, když se zjistí, že někdo umí něco nového, co ostatní předtím nevěděli.

Kde se můžete inspirovat?

V Nadaci Veronica získáváme prostředky na podporu projektů na ochranu přírody, krajiny a klimatu. Některé z nich děláme my sami, velmi často ale pomáháme získat peníze na projekty ostatních organizací nebo běžných lidí, kteří chtějí změnit svoje okolí k lepšímu. Některé naše formy fundraisingu by byly pro školní projekt složité, některými se ale určitě můžete inspirovat. Často totiž dokážeme využít věci, které někdo jiný už nechce, a místo toho, aby se z nich stal odpad, proměníme je v peníze na ekologické projekty. Darovat může každý a o podporu pro svůj projekt si taky může říct každý. Provozovat celý obchod je náročné, ale tento princip – využití věcí, které někdo už nechce a někdo jiný by je chtěl – můžete taky zkusit a inspirovat se jím.

Příklad 1: Kytkoblešák – lidé si za malý příspěvek mohou koupit rostliny druhé jakosti, které dostaneme ze zahradnictví a květinářství, protože tam by se už neprodaly. Zároveň i sami účastníci nosí své výpěstky (namnožené rostlinky), které mohou někomu jinému udělat radost.
Příklad 2: Spoluúčast na akci – uspořádat vlastní blešák nebo jinou akci může být náročné, a proto se někdy vyplatí přidat se na akci k někomu jinému – organizátoři budou rádi za oživení již zavedené akce. Stačí jen vymyslet, co se bude nabízet (občerstvení, výrobky, služby).
Příklad 3: Benefiční kurzy – pořádání lekcí jógy (Yoga Freaks), hry na nástroj, malby, tance, práce se dřevem atd. Vstupné z akce může dárce adresovat na konkrétní projekt.
Příklad 4: Představení – samostatně nebo jako součást jiné větší akce.
Příklad 5: Aukce – prodejní akce výtvarných děl – oslovení šikovných spolužáků, rodičů apod., kteří věnují své dílo do aukce.

Vyzkoušeno v projektu

Žáci ze ZŠ Chrlice přišli v rámci fundraisingu pro svůj projekt v Pomáháme spolu mimo školu se skvělým nápadem. Stánek s různými drobnostmi a vlastnoručně připravenými sladkostmi umístili v době konání třídních schůzek na chodby školy. Měli tak zajištěno, že kolem stánku budou neustále proudit rodiče a je tak větší šance, že si někdo něco koupí a přispěje tak na jejich projekt. Jejich plán vyšel – během pár hodin získali okolo pěti tisíc korun.

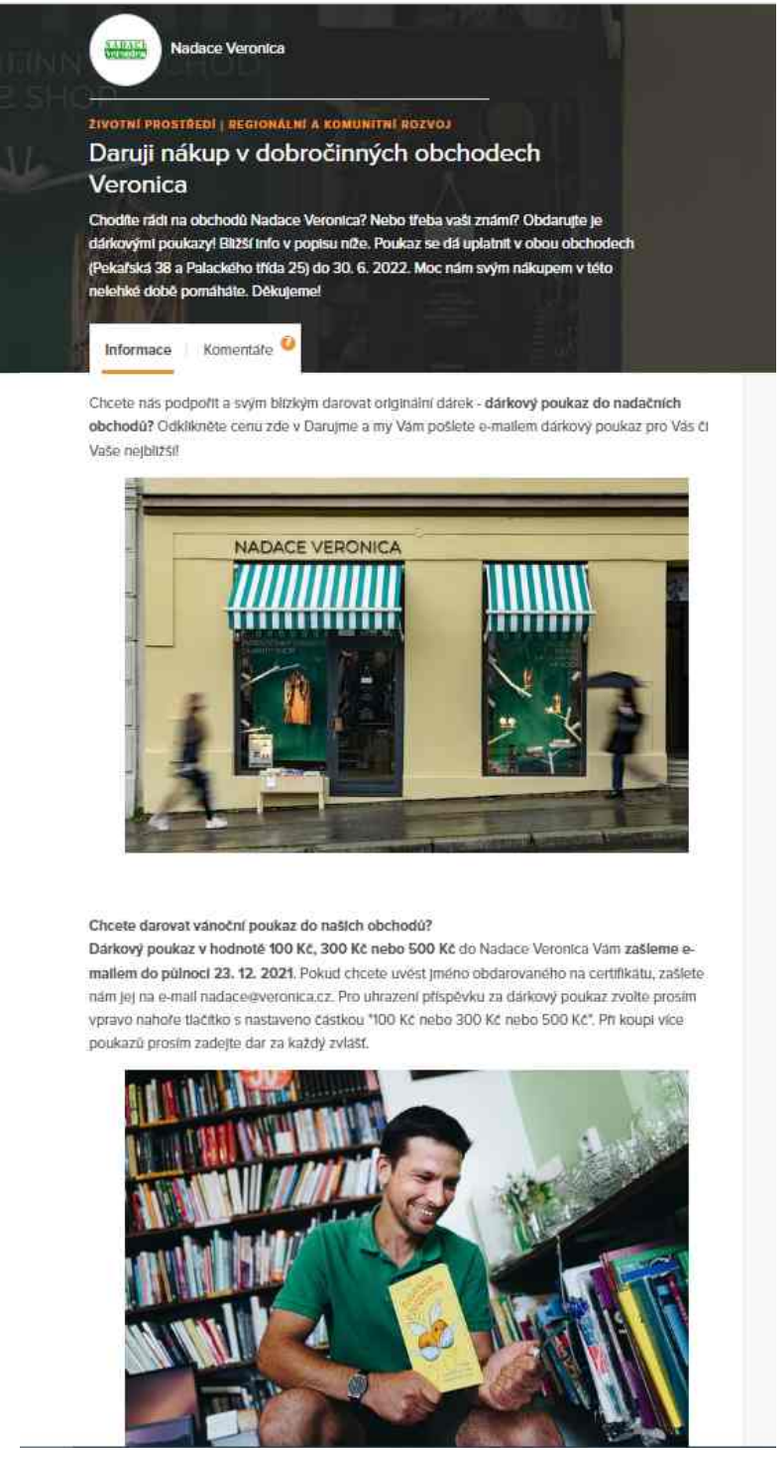

Co to zkusit online?

Možná jste spíš introverti a stát u stánku je vám proti srsti. Dnes máte ale taky možnost si říct o podporu pro svoje nápady – stačí to udělat online. Můžete zkusit šířit výzvu o podporu projektu přes sociální sítě, natočit třeba krátké video nebo nafotit fotky, kterými podpoříte zájem o to, co děláte.

Existují i specializované portály, kde si můžete vyloženě říci o podporu pro svůj nápad a lidé vám mohou přispět. Je jich celá řada – Znesnáze, Darujsprávně nebo Darujme.cz. Například na **Darujme.cz** stačí mít nachystanou fotku nebo obrázek (třeba jak chcete nějaké místo v okolí školy upravit), potřebujete i krátký text o projektu. Vytvořit takovou stránku je vlastně hračka, je to jako třeba chystat prezentaci školního projektu. Pro vstup na podobné darovací portály je však potřeba domluvit si organizaci, která vás zaštítí.

V rámci našeho projektu v Brně se mohly jednotlivé školní týmy obrátit na Nadaci Veronica a pod jejím profilem si zřídit darovací stránku. Přispět kartou nebo z účtu třeba na Darujme.cz je jednoduché a je možné, že projekt zaujal někoho třeba z druhého konce republiky a ten rád pár korun poslal. Podobně i v jiných městech fungují různé nadace. Mohou podporovat nejen ekologické, ale i společenské projekty. Pokud jsme od vás daleko nebo se zaměřujete na něco jiného, najděte organizaci ve svém okolí, nejlépe jinou nadaci, která by vás takto zaštítila a zřídila vám stránku pod svým profilem.

Spojení s již zavedenou nadací nebo jinou neziskovou organizací navíc kromě "online" fundraisingu může přinést ještě další výhody – zajištění dobrovolníků na akci, případně přispění do sbírky. Řada nadací dnes ráda zkouší i u malých projektů tzv. **matching** – kolik si sbírka vynese, tolik dostane i od nadace. Motivuje to tak k tomu, aby se při fundraisingu snažili. Rozcestník nadací a nadačních fondů se nachází na webu Fóra dárců, které tyto organizace sdružuje. Zde narazíte na organizace, které působí v různých regionech. Nezapomínejte na nejdůležitější pravidlo fundraisingu, které jsme si odhalili hned na začátku – **nebát se říct si o peníze.**

Můžu vybírat peníze jen tak?

Možná vás to už napadlo – je vůbec možné si jen tak říkat lidem o peníze? Kdybyste se domluvili jen přímo ve třídě, kde všechny dobře znáte, takže víte, jak se jmenují a kde bydlí, tak není potřeba nic dalšího – každý může přispět, jak chce. Co když se ale začnete obracet na úplně cizí lidi (na stánku, v knihovně, ve škole)? Správně tušíte, že říkat si o peníze nelze jen tak.

Je potřeba mít veřejnou sbírku. Proč?
Aby to bylo důvěryhodné, abychom chránili dárce. U schválené veřejné sbírky má jistotu, že přispívá na něco, co je kontrolované. U schválené veřejné sbírky jdou peníze na přesně daný dobročinný účel. Stát může říct, že sbírka nepodléhá zdanění a dárci mohou dostat potvrzení o daru.
Zřízení veřejné sbírky není jednoduché, musí se požádat krajský úřad a dodat spoustu dokumentů. Další varianta je spolupracovat s někým, kdo má sbírku schválenou. Některé skupiny tak využily veřejnou sbírku Nadace Veronica na Darujme.cz.

Rozvoj klíčových kompetencí a jejich průběžná evaluace

Eliška Bařina Barochová, Lucie Škarková, MUNI

Vzdělávání žáků v demokratické společnosti stojí před řadou výzev. Vedle zvládnutí klimatické změny a s ní spojeným environmentálním vzděláváním je stejně potřebné rozvíjet žáky v dovednostech, které jim umožní zhostit se odpovědně jejich občanské role. V dovednostech nezbytných pro jejich orientaci, fungování a seberealizaci v občanském prostoru.
Záměrem projektu "Pomáháme spolu mimo školu" bylo mimo jiné podpoření otevřenosti škol a snižování bariér mezi školou a jejím okolím – okolní prostředí školy, lidé a organizace sídlící v blízkosti školy, další žáci a spolupracující učitelé.

"Ono to tak trošku bylo vlastně míněno, aby se děti nebály, aby vylezly z ulity školy a na druhou stranu, aby se otevřely veřejnosti. Aby veřejnost věděla, že tady nejsou děti, které sedí v lavicích a něco se tam šprtají, ale jsou to naši sousedé a vlastně dělají něco pro nás pro všechny, což mimochodem zlepšuje kredit školy v očích okolí. Že právě ty děti jdou a chtějí potom společně diskutovat a spolupracovat s lidmi zvenčí. Že zkrátka dělají něco pro ostatní." (členka realizačního týmu)

Tento záměr koresponduje s výchovně vzdělávacími cíli, o jejichž rozvoj učitelé v kurikulu základní školy usilují. Nejvíce je tento záměr spojován s rozvojem občanské kompetence (Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017) ovšem při realizaci samotných žákovských projektů se rozvoj klíčových kompetencí doplňuje a při detailní analýze bychom dokázali najít v realizaci žákovských projektů příležitost pro rozvoj všech kompetencí, jak je současné kurikulum základní školy stanovuje. "Evropský referenční rámec klíčových schopností pro celoživotní učení z roku 2006 (referenční rámec) vymezil osm klíčových schopností: komunikace v mateřském jazyce, komunikace v cizích jazycích, matematická schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií, schopnost práce s digitálními technologiemi, schopnost učit se, sociální a občanské schopnosti, smysl pro iniciativu a podnikavost a kulturní povědomí a vyjádření. Členské státy a zúčastněné strany používaly referenční rámec a jeho základní koncepci od jeho přijetí; většina členských států provedla příslušné reformy. Tyto reformy jsou velmi různorodé a členské státy časem také upravily definici klíčových kompetencí. Většina reforem byla provedena ve školním vzdělávání nebo v odborném vzdělávání a přípravě. Pokrok je patrný, pokud jde o klíčové kompetence, které se jednoduše vztahují spíše na tradiční „předměty" vyučované ve školách, jako je komunikace v mateřském jazyce a v cizích jazycích nebo matematické kompetence, než na kompetence, které přesahují rámec tradičních CS 6 CS „předmětů", například schopnost učit se a kompetence k podnikavosti nebo sociální a občanské kompetence." (Doporučení rady o klíčových kompetencích pro celoživotní učení, 2018).

Občanská kompetence

Vedení žáků k občanské odpovědnosti a participaci na změně svého okolí jim umožňuje získat potřebné nástroje k participaci na občanské společnosti, moci ovlivňovat své okolí a být prospěšný sobě i druhým. Občanskou společnost vytvářejí občané, nikoliv stát, musí tedy vzniknout od občanů a ti k tomu potřebuji být vybaveni celou škálou dovedností a znalostí, aby se mohli plnohodnotně zapojit do veřejného dění a uplatnit žádoucím způsobem svůj vliv. Občanská společnost představuje podle Potůčka (2005, s. 102) „..nezávislou samoorganizaci společnosti, jejíž jednotlivé části se dobrovolně zapojují do veřejné činnosti, aby uspokojovaly individuální, skupinové, či veřejné zájmy..“ Kroupa (In Mansfeldová a kol., 2005) uvádí jako rozhodující faktory pro společenskou participaci (pro občanskou angažovanost v sociální sféře):

- Motivaci, která zahrnuje osobní hodnoty, normy a zájem jedince nebo vliv okolí.
- Zdroje, představující čas, sociální status, příslušnost k určité profesní skupině atd.
- Zapojení do sociálních sítí.

Při žákovských projektech je možné řadu těchto bariér odstranit, nemusí tak v dospělosti občany limitovat. Učitel zde sehrává ústřední roli, protože umožňuje zacílit pozornost žáků konkrétním směrem, vytváří příležitost pro učení se, uzpůsobuje prostředí a vhodnými způsoby poskytuje zpětnou vazbu žákům a rozvíjí jejich sebereflexi. Pokud se zaměříme na příležitosti, kterými můžeme snižovat bariéry v občanské participaci, pak se nabízí minimálně dvě oblasti: edukace a výchova. Edukace v oblasti znalostí, ale i dovedností, výchova v oblasti postojové a charakterové.

Kompetence k podnikavosti

Co se ovšem nabízí při realizaci žákovských projektů je propojení s další aktuální kompetencí, které je v zahraničí již řadu let věnována významná pozornost, ale v České republice ji spíše objevujeme a hledáme si k ní cestu. Jde o kompetenci k podnikavosti, která pro zavedení do kurikulárních dokumentů prochází přípravou v Národním pedagogickém institutu (dále NPI ČR) transformuje se a metodicky se rozpracovává v rámci revizí rámcových vzdělávacích programů. Při realizaci žákovských projektů, kterými se projekt Pomáháme spolu mimo školu zabýval, můžeme hovořit o využití:

- Edukace v legislativní oblasti či v porozumění fungování státní správy.
- Nebo ochraně životního prostředí.
- V osobnostně sociální oblasti v porozumění sobě a druhým.
- Hledání zdrojů, které umožní jedinci realizovat jeho nápady, naplňovat jeho potřeby a být součástí společenství, které může přispívat ke kvalitě života každého občana.

Proč zrovna žákovské projekty?

Projektová výuka má při realizaci školního kurikula své místo: **umožňuje žákům smysluplné učení, využívá jejich vnitřní motivaci a propojuje teorii s praxí.** Má však řadu podob a žákovské projekty jsou jednou z mnoha variant, kterou mohou vyučující při rozvoji občanské kompetence a kompetence k podnikavosti zvolit.

Kratochvílová (2006) vysvětluje rozdíl mezi projektovou výukou a projektovou metodou. **Projekt** můžeme chápat jako podnik žáka. Pak na projektovou metodu nahlížíme jako na uspořádaný systém činností učitele a žáků. Dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu.

Projektová metoda je systém činností. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce. Kratochvílová (2006) shrnuje, že o projektové výuce hovoříme tehdy, je-li uplatňována projektová metoda. Podstatné přitom je, že žáci projekt realizují od jeho plánování až po vytvoření odpovídajícího produktu, artefaktu, konkrétního výstupu projektu a svoje zkušenosti zprostředkovávají druhým. Učitelé se stávají facilitátory, ustupují do pozadí, vytváří podpůrné podmínky pro vzájemnou komunikaci a spolupráci žáků, uspořádávají prostorové a organizační podmínky pro realizaci projektu a zajišťují bezpečné podmínky pro experimentování a získávání nových zkušeností žáků ve škole i mimo ni.

Projekty podobného charakteru jako Pomáháme spolu mimo školu významnou měrou rozvíjí výchovné složky vzdělávání, které jsou plnohodnotnou součástí komplexní projektové metody. Samotný charakter skupinových činností, nezbytnost komunikace a kooperace nejen se spolužáky, ale i s neznámými lidmi, odborníky, organizacemi a širokou veřejností staví žáky do nových situací, ve kterých mohou narážet jak na neznalost nebo nezručnost, tak ale zejména i na limity své osobnosti, na vlastní stereotypy, na své hodnoty a morálku nebo na hodnoty druhých, se kterými se třeba dostávají do konfliktu nebo je neumí oslovit.

Průběžná evaluace

Znalosti představují jeden z cenných zdrojů, o který se jedinec/žák při občanské angažovanosti může opřít, představují jistotu a eliminují ohrožení. Porozumění vlastním potřebám a emocím, mapování silných a slabých stránek a rozvoj empatie přispívají k motivaci participovat na společensky relevantních cílech. A právě mapování a průběžná evaluace je důležitou součástí práce učitele s žáky.

V rámci projektu Pomáháme spolu mimo školu jsme využili myšlenkové mapy a hodnotící formuláře, ve kterých si nejprve sami žáci napsali vlastní myšlenky a postoje k činnosti na projektu, také svoje silné a slabé stránky, které v rámci projektu mohou týmu nabídnout. Na konci školního

Projektovou metodu můžeme charakterizovat určitými znaky, přičemž se můžeme inspirovat Valentou (1993) a Kratochvílovou (2006).V projektové metodě, kterou vnímáme jako systém činností, jde potom o:

1. Organizovanou učební činnost směřující k určitému cíli a jeho výstupu.
2. Činnost, která nemůže být dopředu zcela jasně krok za krokem naplánována.
3. Činnost vyžadující aktivitu žáka a jeho samostatnost.
4. Činnost tvořivou a reagující na změny v průběhu projektu.
5. Činnost převážně vnitřně řízenou – autoregulovanou.
6. Činnost teoretickou i praktickou rozvíjející celou osobnost žáka a vedoucí k odpovědnosti za výsledek.
7. Praktickou činnost, zkušenost a využití teorie, což dohromady motivuje žáka k učení a přispívá k rozvoji jeho sebepojetí.

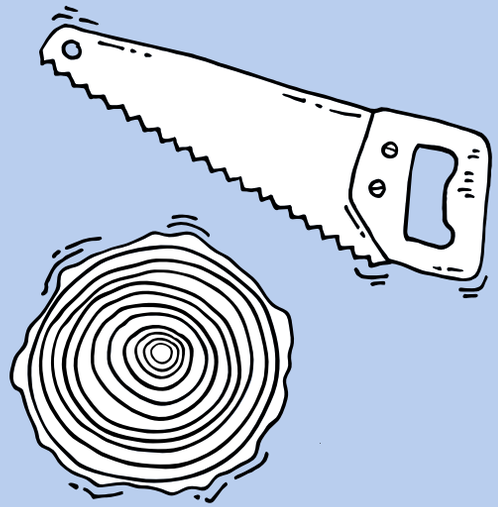

roku navázali zhodnocením svého rozvoje ve formuláři. Ten byl na začátku školního roku k dispozici každému žákovi a jeho vyučujícímu, aby se společně mohli vrátit a reflektovat posun, a poté naplánovat další práci v osobnostním rozvoji. Myšlenková mapa je jedna z kreativních technik, jak zaznamenat své nápady, vztahy mezi pojmy a i jinak strukturovat své poznání. Jedná se o velmi jednoduchou a variabilní metodu (viz obrázek).

Průběžná evaluace učitele s žáky (skupinově) či žákem (jednotlivě) je důležitým prvkem v rozvoji kompetencí. Vhodně vedené reflexe aktivit, práce se zpětnou vazbou a sebehodnocením umožňují kultivovat charakter žáků, rozvíjet témata etické a environmentální výchovy a nabízet žákům jedinečnou příležitost v praxi se vyrovnat s obtížnými společenskými tématy, jako jsou sociální nespravedlnost a chudoba, klimatická změna a ekologie, genderová stereotypizace a mezilidské vztahy, interkulturalita a migrace, globalizace a nacionalismus, fake news a nakládání s pravdou v médiích apod.

V závěru projektu jsme se také sešli s učiteli ze zapojených projektů a podívali se na to, jak je důležité zvládnutí mentoringu samotného učitele při vedení žákovských projektů. Jsou to právě učitelé, kteří facilitují nápady a podnikavost žáků. Jaká je tedy učitelova kompetence podnikavosti? Také učitelé potřebují vnitřní motivaci, silné odhodlání a podporu, aby dotáhli tým žáků ke zdárnému konci, manažerské schopnosti organizace různorodých skupin žáků, čelit demotivaci skupiny, když se něco nedaří, i mít schopnost delegovat dílčí úkoly a odpovědnost za ně na někoho dalšího – vedoucího žáka nebo vysokoškolského studenta učitelství v některých aktivitách. Jako jednoznačně přínosnou hodnotí učitelé možnost setkání se na konci každého roku a podívat se vzájemně na realizované projekty. Učitelé i žáci se vzájemně inspirovali sdílením nápadů a zkušeností, uvědomili, co vlastně dokázali, že to není samozřejmost.

Na začátku v září, říjnu, to byla parta dětí, které se v životě neviděly, nebyly spolu schopné vůbec komunikovat. Vždycky přišly, sedly si každý na jinou stranu třídy. A teď na konci vlastně, už jsem je ani moc neorganizovala. Prostě jsme se třeba dohodly –„ Jo, tak dneska natíráme" – oni přišly, popadly štětce, zorganizovaly si kdo natírá, kdo dělá tohleto a jako by fungovaly spolu, což mi přišlo strašně super, že se jako naučily spolu komunikovat.

Děti si uvědomily, že pokud chtějí opravdu něco změnit, tak ne, že bude jen spousta nápadů. Ale jak to uděláme? Kde na to vezmeme peníze? Prostě do toho musí vstoupit trošku i realita. A že to taky musíme udělat, když si to vymyslíme. Takže to prostě nebude jako zatočit kouzelným prstenem a budou lavičky před školou. Že opravdu budou smirkovat, natírat, domlouvat se.

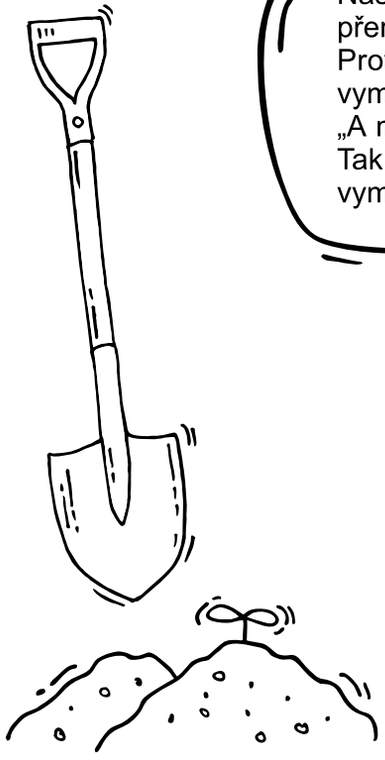

Naše děti se hodně naučily, hlavně to přenesení nápadu z teorie do praxe. Protože na začátku, když jsme to vymýšleli, na mě vyjeveně koukaly: „A my to jako fakt budeme vyrábět?" Tak říkám: „No proč bychom to jinak vymýšleli?".

Děti se naučily, že mít vizi je super, ale je taky mít ji potřeba podloženou nějakýma financema, nějakýma dovednostma, nějakým časem, ve kterém se to dá realizovat.

Důležité bylo naučit se vypořádat s nějakými těmi nejistotami a tím rizikem a nějakými těmi klacky pod nohama, které prostě padají, když se od toho nápadu jde potom k realizaci.